

Tuinpark Nieuwe Levenskracht Amsterdam

Oktober 2023

Het Contact

NLK 90 jaar: Nieuwe generatie met volle kracht vooruit!

Het Contact, Tuinpark Nieuwe Levenskracht
Voorlandpad 21, 1098 TZ Amsterdam
020 694 61 55 / bestuur@tuinparknlk.nl
www.tuinparknieuwelevenskracht.nl

Belangrijke informatie

Het bestuur

- Lonneke Ketelaar, voorzitter
- Anna ten Bruggencate, secretaris
- Hans Koenders en Robert Gangelhof:
plaatsvervangend penningmeester
- Maarten Jongenelen:
algemeen bestuurslid/ tuintransfers
- Wouter van der Veen en Els de Does:
algemeen bestuurslid

Contactgegevens

bestuur@tuinparknlk.nl
Voorlandpad 21
1098 TZ Amsterdam
020 694 61 55
www.tuinparknieuwelevenskracht.nl

Sociaal contactpersoon

vacant

Vragen aan het bestuur

Deze worden besproken in de **bestuursvergadering** die iedere eerste zaterdag van de maand wordt gehouden. Vragen dienen uiterlijk de woensdag vóór de vergadering ingeleverd te zijn via bestuur@tuinparknlk.nl

Vragen voor het **inloopspreekuur** kunnen ook van tevoren via bestuur@tuinparknlk.nl gesteld worden. Handig, dan kan het bestuur er vast naar kijken en kunt u sneller antwoord krijgen. Inleveren uiterlijk de woensdag vóór de vergadering. Het inloopspreekuur is iedere eerste zaterdag van de maand vanaf 12:00 uur. Uitzondering: maart en september, dan is het de eerste zaterdag van de maand om 11:00 uur, omdat in deze maanden nieuwe tuinders zich kunnen inschrijven vanaf 11:30 uur.

De bestuursmail wordt niet iedere dag gelezen. Wij zijn allemaal vrijwilligers dus is er niet steeds iemand beschikbaar. Houd daar rekening mee als je een plan wilt indienen, een speciale vraag hebt of iets dergelijks.

NB Whatsapp-groep 'Ditjes en Datjes NLK' is geen officieel kanaal voor vragen aan het bestuur.

Bond van Volkstuinders

Tuinpark Nieuwe Levenskracht is opgericht in 1933 en een afdeling van de Bond van Volkstuinders, Volendammerweg 301, 1027EA Amsterdam. Zie www.bondvanvolkstuinders.nl

EERSTE HULP BIJ ONGELUKKEN

Tuin 136
Antoinette de Jong
EHBO & BHV

Tuin 30
Lonneke Ketelaar
Arts / EHBO

Politie: 0900 – 8844

Levensbedreigend: 112

Het Contact

Van de redactie

Geen Contact ontvangen? Dan is deze mee te nemen in het Winckeltje (van april-september) of in de kantine.

Heeft u een mooie foto of heeft u iets meegemaakt op de tuin wat u met uw medetuinders wilt delen? Of heeft u wellicht andere kopij? Mail dan uw bijdrage naar: redactiehetcontact@gmail.com

**Deadline volgende Contact:
maandag 13 november 2023**

Veel leesplezier!
Annemarie van Bolhuis en Chiel Schuil

De redactie behoudt zich het recht voor ingezonden brieven en artikelen te weigeren dan wel te redigeren of in te korten.

Over foto's inleveren:

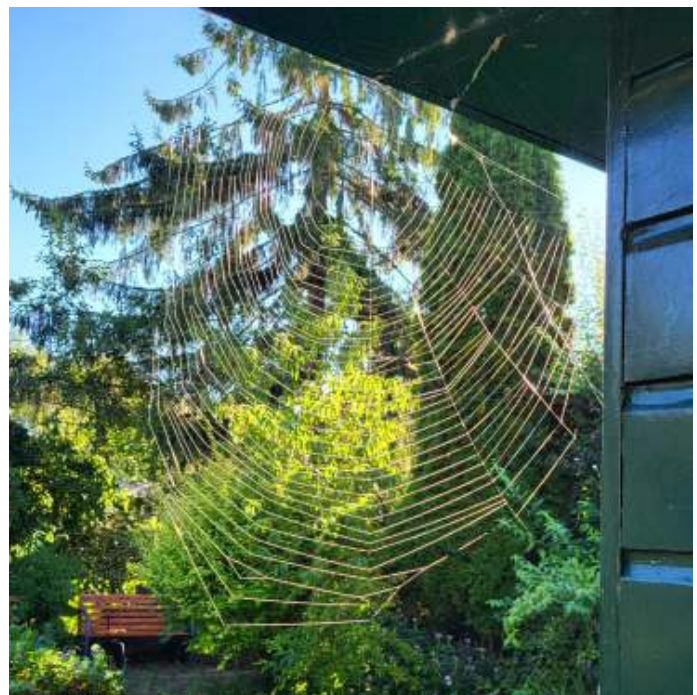
Foto's graag apart van de tekst inleveren via de mail, het liefst met een minimale grootte (resolutie) van 1 MB (= 1000 KB). Foto's in een worddocument geplaatst en foto's via Whatsapp hebben veel minder KB en zorgen voor minder scherpe foto's in Het Contact.

Foto's: Mona van der Kuil (voorkant), Marja Aarsman (onder) en Henk Janssen (rechts)

Inhoudsopgave

- 2 Belangrijke informatie
- 3 Van de redactie
- 4 Uit de bestuurskamer
- 5 Nieuw op de redactie
- 6 Welkom nieuwe tuinders
- 8 Hakselen
 - Adres NLK veranderd
 - Melden van schades
- 9 Chapeau!!!
 - Reanimatiecursus voor tuinders op NLK
- 10 Time flies when you're having fun!
- 12 Beeldend verslag eindfeest NLK90jaar
- 18 Bij stenen voel ik mij rustig
- 20 Aan alles komt een eind...
- 22 In memoriam Helmut Krieg
- 23 Bedankje
 - Overlijdensbericht Marie Justine de Winter
- 24 Loveland
- 25 Ook dit zijn lieveheersbeestjes
- 26 Biodiversiteit op ons park
- 28 tuintje, boompje, beestje
- 30 Hoe de grove den vriend werd
- 35 Baggerbriefje
- 36 Opgeknapte handkar

Uit de bestuurskamer

Wat een ontzettend mooi tuinseizoen hebben we alweer achter de rug. De zomer heeft zijn ogenschijnlijk laatste stuiptrekkingen de afgelopen dagen gehad met prachtig bijna tropisch weer. Een hoogtepunt zowel in temperatuur als feestvreugde bij de slotavond van ons jubileumjaar.

Wat een echt fantastisch jaar is dit. Ontelbaar veel leuke activiteiten zijn er bedacht door de jubileumcommissie en met de slotavond werd opnieuw een topmoment gecreëerd.

Ik zei het al bij de opening van de avond, maar ik wil het hier graag nog eventjes dunnetjes over doen. Alle leden van de jubileumcommissie heel hartelijk bedankt voor jullie enorme inzet. En eigenlijk wil ik alle commissies en mensen die buiten commissies om heel betrokken zijn bij NLK bedanken voor hun niet aflatende energie en enthousiasme voor ons prachtige tuinpark. Juist ook diegenen die achter de schermen heel veel werk verzetten. Werk wat misschien niet direct zo zichtbaar is, daardoor minder opvalt, maar niet minder waardevol is.

We hebben er met zijn allen een schitterend tuinseizoen van gemaakt. Dit seizoen heeft voor mij weer bevestigd hoe belangrijk een gevoel van saamhorigheid en gezelligheid is voor het reilen en zeilen op Nieuwe Levenskracht. Samen maken we dit tuinpark.

Ik wil jullie graag ook even wijzen op de geheel vernieuwde website van Nieuwe Levenskracht.

Het geeft een heel mooi beeld van ons tuinpark. Er is ruimte om eigen flora en fauna waarnemingen inclusief foto op de website te plaatsen. Zie je een bijzonder dier/insect of plant, maak er melding van op de site!

www.tuinparknieuwelevenskracht.nl

Ons tuinpark wordt goed gevonden door de buurt. Op de open dag waren er veel geïnteresseerden van buiten NLK. Die interesse is ook terug te zien in het aantal nieuwe aspirant-leden die zich kwamen inschrijven in september. De lijst bevatte al 190 wachtenden. Daar zijn er nu nog eens 28 bij gekomen. Dit seizoen hebben we veel nieuwe tuinders mogen verwelkomen die een frisse energie met zich meebrengen. Toch is de reeksom voor de wachtlijst snel gemaakt met gemiddeld 5 nieuwe tuinders per jaar.

Dankzij de ideeën van de jubileumcommissie konden de enthousiastelingen dit jaar al een keer van een tuinbeurt proeven. Ik hoop dat dit de komende jaren vaker mogelijk is. Veel plezier met het lezen van weer een mooi en informatief Het Contact.

Lonneke Ketelaar

Tot ziens op de ALV op 4 november of anders op de tuin.

Voor in je agenda:

Algemene Ledenvergadering

zaterdag 4 november

van 14:00 – 15:30 uur

Nieuw op de redactie

Even voorstellen, dit ben ik dus:

Chiel, van tuin 124.

Op een mooie zaterdag, tijdens het algemeen werk, sprak Annemarie me aan of ik mee wilde helpen met de redactie van Het Contact. Omdat het behoorlijk veel werk is om het te maken, kon Annemarie wel wat hulp gebruiken. Ik vind het altijd superleuk om het blad te ontvangen en te lezen hoe iedereen van de tuin geniet. Eerst was er enige twijfel bij me. Algemeen werk deed ik ook met veel plezier. De contacten die je legt. Wat je leert van tuinders met meer ervaring en soms gewoon lekker rossen. Je zal me daar dan ook zeker nog af en toe tegenkomen.

Het lijkt me echt heel leuk om nog meer betrokken te zijn bij het maken van dit blad én de mensen op de tuin. Graag draag ik bij aan het gemeenschapsgoed dat toch hoort bij een vereniging als de onze.

Maar iets meer over mij persoonlijk.

Sinds 2018 hebben we een tuin tegenover de slangenheuvel. We woonden toen nog in Amsterdam, maar ons huis werd te klein voor twee volwassenen en vier opgroeiende kinderen die steeds meer ruimte in begonnen te nemen.

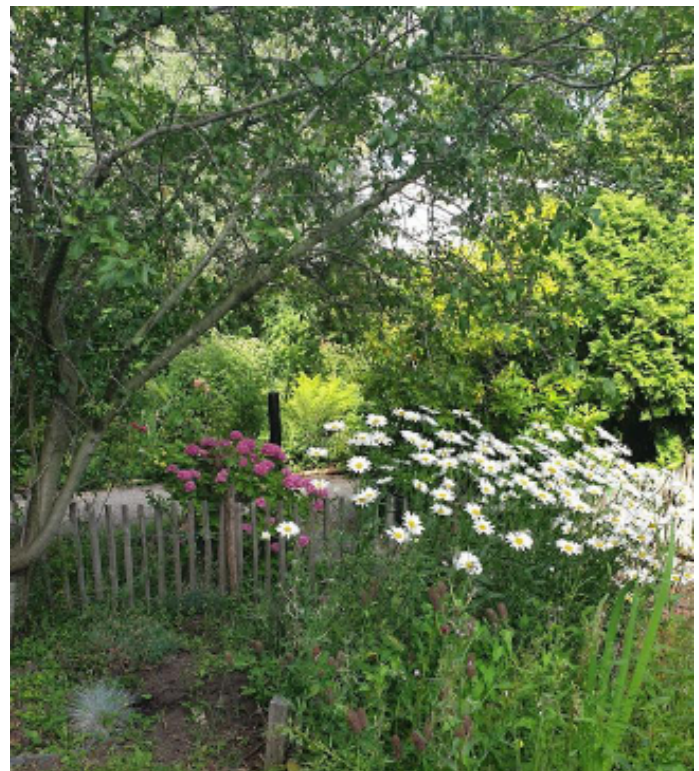
We zijn vertrokken naar Almere, naar een huis met een postzegel tuin en besloten de onze in Amsterdam nog “even” aan te houden en zouden wel zien of het viel te combineren. Zo konden we ook nog binding met de stad houden die we toch met enig verdriet achterlieten. Gelukkig bleek dit geen enkel probleem en zijn mijn vriendin en ik regelmatig op ons mooie park te vinden.

De kinderen beginnen nu ook de leeftijd te krijgen dat ze alleen willen overnachten op de tuin, af en toe is het dus vechten om wie naar Amsterdam mag. Helaas zijn ze nog niet echt enthousiaste tuinders maar wellicht komt dat ook nog in toekomst.

Naast tuinier ben ik een fanatiek sloepröeier, gek op hardlopen en wandelen met de hond. Ik heb zin om mijn bijdrage te gaan leveren aan dit leuke blad!

Graag horen we natuurlijk of jullie nog suggesties of ideeën hebben. Zelf zat ik bijvoorbeeld te denken aan geboortekaartjes van nieuwe tuindertjes, een woordenwolk of een wist-je-dat rubriek. Of voor en na foto's van een bepaalde klus of na verloop van een bepaalde periode. Bij voldoende inzendingen kunnen we daar vast iets moois van maken.

Spreek me gerust aan als je me ziet of stuur een berichtje naar redactiehetcontact@gmail.com.

Welkom nieuwe tuinders

We verwelkomen:

Marieke en Eert met Mischa en Laurie, tuin 167

Elke en Eric met Benjamin en Tim, tuin 82

Paulien en Erik, tuin 157

Marieke, tuin 167 is heel blij met haar plek en Elke en Eric zijn voortvarend aan het ruimen geslagen. Paulien en Erik zijn alweer de vijfde nieuwe tuinders dit jaar. Meer over hen vind je in onderstaand interview. Tuin 40 van Piet is bij dit schrijven, begin september, nog in de verkoop.

Interview met Paulien en Erik, tuin 157

Nu eens niet een snikhete zomerdag, maar op een zaterdag met afwisselend stortbuien en zon zit ik bij Paulien en Erik op het terras naast hun felgroene huisje. Vrienden van hen hadden voorzichtig geïnformeerd of ze misschien gehecht waren aan die kleur? Nee dus, maar er zijn nu andere prio's. Die kleur die komt wel.

Wie wij zijn en hoe zijn we hier beland

Erik: We hebben een LAT relatie, de ene week is Paulien drie dagen bij mij in Purmerend en de andere week ben ik drie dagen bij haar in Amsterdam en als het mooi weer is worden dat drie dagen hier op de tuin. Ook als het minder mooi weer is, er is hier genoeg te doen.

Paulien: in 2015 werkte ik bij het KNMI. Mijn baan veranderde en ik had behoefte aan een sabbatical. Ik ben toen veel gaan wandelen en kwam zo ook terecht op ons tuinpark. Ik was blij verrast hoe mooi het hier is. Je kan hier zitten in de zon, in de schaduw, tussen de vogeltjes. Ik woon zelf op het Voltaplein in een bovenwoning met balkon.

Erik: je hebt hier wel je eigen tuin, maar het is samen één grote paradijselijke tuin.

Paulien: ik zag dat er een inschrijvingsavond kwam en in 2016 heb ik me ingeschreven. Ik hoorde toen dat er meer dan 100 wachtenden voor mij waren en ik dacht nog 'dat wordt nooit wat'. En zie: nu zitten we hier!

Het was ook een kwestie van bezichtigingen doen en voelen of het klopt of niet en zo heb ik een aantal tuinen laten gaan. Toen ik op deze tuin kwam gebeurde er iets. Ik dacht: hier wil ik voor gaan. Heel apart. En we stonden blijkbaar hoog genoeg op de lijst, want we kregen hem.

Erik: Ik ben vanaf vorig jaar november gepensioneerd. De laatste jaren heb ik in de zorg gewerkt, maar oorspronkelijk ben ik kunstschilder en dat heb ik weer heerlijk opgepakt.

Paulien: en we zijn allebei vrijwilliger bij Artis. Zo heb ik hem ontmoet, in 2018 bij de gorilla's. Ik dacht: die zilverrug is voor mij. We geven daar rondleidingen en in de zomer werken we in de eetbare tuin. Wij vullen de emmers met bloemen en snijbiet en weten wat de dieren lekker vinden. De mandrils zijn bijvoorbeeld dol op dahlia's. En het is een lust voor het oog, al die insecten in de bloementuin. Het is een doel van Artis om duurzaamheid te promoten en we voelen hier in het tuinpark dezelfde focus. Dat spreekt ons zeer aan.

Erik: ik vind al die variaties hier in de tuinen erg leuk. Iedereen maakt het anders, alsof je tien men-

sen een schildersopdracht geeft en er komen tien verschillende canvassen uit.

Waarom deze tuin en wat zijn onze plannen

Paulien: ik heb eerder andere tuinen vanwege het spoor afgewezen, maar bij deze tuin doet dat er op eens niet toe.

Erik: voor mij is het een gevoel, niet te beredeneren.

Paulien: we horen van iedereen 'neem de tijd, leer je tuin kennen en geniet'. Eerst willen we het huisje eigen maken, door goed schoon te maken en in te richten en de tuin gaan bijhouden. En dan gaan we zien hoe en wat we willen. We willen er ook gaan slapen maar nu eerst de noodzakelijke dingen.

Onze ervaring met tuinieren

Erik: ik heb ooit een tuin gehad, dus wel wat ervaring.

Paulien: mijn enige ervaring is als kind met mijn schooltuintje en nu als vrijwilliger in de zomertuin bij Artis. Het is zó heerlijk om met je handen bezig te zijn. De tuin moet alleen een beetje concurreren met mijn andere grote hobby: zeilen. Ik heb vroeger als stuurman op de grote vaart gewerkt en het water blijft altijd trekken. Gelukkig heb ik nu ook alle tijd.

Wat wij nog kwijt willen

Paulien: zoals jullie nieuwe tuinders welkom heten voelt als een warm bad. De manier waarop we wegwijs worden gemaakt, de burens die helpen met de gasfles of gereedschap uitlenen, of je laten zien hoe zij het hebben gedaan. Leuk hoe iedereen echt trots is op zijn eigen tuin. Het spreekt ons aan om onderdeel te zijn van een vereniging, van een groter geheel. In de tijd dat ik hier wandelde dacht ik; als ik straks met pensioen ben heb ik een nieuw netwerk.

Met dank aan Paulien en Erik voor het onderhoudende gesprek

Lidwien, tuin 37

Foto boven: Elke en Eric

Foto onder: Marieke, Eert, Mischa en Laurie

Hakselen

Er kan weer worden gehakseld

Van 15 oktober tot 15 april

Elke zaterdag

9:00 tot uiterlijk 11:30 uur

Takken tot 7 centimeter doorsnee
Geen stronken, stekelige takken of
plantaafval

Per kruiwagen snoeiafval neem je een
kruiwagen haksel mee naar je eigen
tuin voor op je composthoop of om te
verspreiden door de borders.

Dit verbetert je grond.

Adres NLK veranderd

Omdat de tunnel onder het spoor naar het Science park zo goed als zeker niet doorgaat en ons adres Carolina MacGil-lavry 3500 in de routeplanner tot problemen leidt, heeft ons tuinpark sinds juli haar oude adres terug.

**Tuinpark Nieuwe Levenskracht
Voorlandpad 21
1098 TZ Amsterdam**

De hulpdiensten hebben de adreswijziging inmiddels verwerkt.

MELDEN VAN SCHADES

Heb je schade, download dan het **schadeformulier** van de website bondvanvolkstuijnders.nl. Vul het formulier in en laat het ondertekenen door het bestuur van je tuinpark. Het bestuur zorgt dat het formulier, via de bond, bij de verzekeraar terecht komt. Tuinders die Mijn Tuin)* gebruiken kunnen het formulier ook online indienen. Het schadeformulier wordt dan digitaal naar het afdelingsbestuur gestuurd en digitaal ondertekend.

Het formulier dien je in met **foto's en andere bewijsstukken**.

Zorg dat je **bij inbraak altijd aangifte doet bij de politie**.

Op de website van de bond (ik-ben-tuinder/praktische-informatie) kun je lezen wat er precies verzekerd is.

)* Op dit moment hebben nog niet alle tuinders toegang tot 'Mijn Tuin'. In de loop van 2022 wordt dit verder 'uitgerold'. Wil je weten wanneer jouw tuinpark aan de beurt is? Vraag dit dan even bij het bondskantoor.

Chapeau!!!

Het Winckeltje heeft opnieuw een aanhanger voor de verhuur aan tuinders ter beschikking.

Zoals jullie misschien al wisten was de oude aanhanger door een samenloop van omstandigheden niet langer meer beschikbaar voor de verhuur. In het voorjaar hebben de winkelbeheerders weer een aanhanger kunnen kopen tegen een schappelijke prijs, er moest nog wel het nodige aan gedaan worden voordat hij voor verhuur aan tuinders beschikbaar gesteld kon worden.

Eén tuinder heeft ontzettend zijn best gedaan om er, kosteloos, weer een topaanhanger van te maken. Langs deze weg willen wij Marcel Spek in het zonnetje zetten en heel erg bedanken voor zijn inspanning om de aanhanger weer helemaal gebruiksklaar te maken!

Als jullie hem willen huren dan kunnen jullie dat afstemmen met Mona en Dex, de beheerders van het Winckeltje.

Reanimatiecursus voor tuinders op Nieuwe Levenskracht

Foto: Heleen van den Berg

Time flies when you're having fun!

Zo doe je je eerste werkbeurt van het jaar in maart, en denk je, heerlijk, we gaan weer beginnen aan een nieuw tuinseizoen. En voor je het weet is het opeens, zo lijkt het, 9 september, en is het eindfeest van veel festiviteiten van dit jubileumjaar 90 jaar NLK een feit, en staat de herfst binnenkort voor de deur.

Want, wat was het **GEWELDIG !!!** Wat een knalfeest. Het was die hele week uitzonderlijk warm voor september. De één vindt het heerlijk, de ander is lamgeslagen door de hitte, en tot die laatste categorie behoor ik zelf. Werken in de tuin? Pfff... mij te heet! Ik kwam niet verder dan in de luie stoel liggen met een boek in de schaduw.

Maar terug naar die negende september... Eerst was daar de 'onthulling' van het eerste nieuwe informatie bord, zó veel duidelijker dan het oude bord! Geen idee wie dit bedacht, dan wel ontworpen heeft, maar dank daarvoor! (Heb een bezoeker, die vlakbij zo'n bord stond afgelopen week, heel makkelijk uit kunnen leggen hoe hij zijn weg moest vervolgen) Toen volgde de drumworkshop van Hans Bast voor iedereen die dat leuk leek, ook dat bleek een succes, er werd heftig op los gedrumd! Vooral de kinderen waren in hun sas.

En die hitte, zo bleek, weerhield veel tuinders er niet van massaal op te komen dagen voor het eindfeest. Bij binnenkomst verbaasde ik me over de werkelijk prachtig uitgedoste tafel met tal van lekkernijen. Te veel om op te noemen.

Maar dat was nog niet alles, er bleken ook nog twee vers gemaakte warme soepen te zijn. Petje af voor de tuinders die in die bloedhitte dat thuis hebben staan maken, om het ons te laten smaken. Alles was heerlijk, en iedereen heeft gesmuld. Dus bij deze ook dank aan iedereen die hier op wat voor manier dan ook zijn steentje heeft bijgedragen.

Maar toen begon het pas écht! Gezien de swingende band met Caribische klanken...moest er natuurlijk wel even geoefend worden hoe je je heupen de juiste kant op slingert! We kregen een salsa les, en het hele grasveld was gevuld. En uiteraard deden Han, mijn goede vriend en tuinmaatje en ikzelf mee. De professionele dansers leerden ons in no time de beginselen. Salsa dansen doe je zo, zal ik maar zeggen! Wat is dansen toch leuk! Op de ditjes en datjes app schreef Henk Janssen "We zouden zo in een show van Joop van den Ende kunnen"...Stars are born....Nou, ik heb ons al opgegeven voor het volgende seizoen van Holland's got talent! Haha!

En, vraag het aan Erik Scherder, hoogleraar neuropsychologie, van dansen word je gezond oud,

en het houdt je fit. Dit in combinatie met tuinieren en we hebben geen sportschool meer nodig!

Langzaam maakte de band zich klaar om te gaan spelen...en toen kon iedereen de les die we hadden gehad in praktijk brengen. Er werd heel wat afgedanst, Macamba, de band, was geweldig, hoe swingend wil je het hebben? Ook ik heb de benen uit de sloffen gedanst, want ik ben gek op dansen.

Al met al kijk ik terug op een geweldig feest, en een seizoen op NLK waarbij iedereen het jubileumjaar ten volle gevierd heeft.

Rest me nog wederom iedereen te bedanken, de verfraaiing om mee te beginnen, altijd bezig en aanwezig, Rita en Ruud, de kantine kanjers, en al die andere vrijwilligers die hun tijd en liefde staken in ons mooie park. Ik ben blij dat ik onderdeel ben van ons kleine 'dorp', zo zie ik het een beetje, waar iedereen elkaar gedag zegt, en de helpende hand biedt waar nodig... zag de wereld er maar zo uit...

Dit seizoen nog de laatste werkbeurten te gaan en de tuin een beetje winterklaar maken. En dan is het alweer december. Maar juist dan denk ik altijd....oh nog drie maanden en dan beginnen de werkbeurten weer. Het startsein, we gaan weer aan de bak met moeder natuur. En helpen haar hier en daar een beetje. Snoeien, onkruid wieden, en je huisje weer gezellig maken. En ja, wéér zullen we ons verwonderen over al het schoons dat de natuur ons te bieden heeft. Koester het maar zou ik zeggen.

Ook dit jaar heb ik prachtige foto's genomen van bloemen op de tuin, zowel bij mijzelf, als op het park. Dus heb ik een plan voor deze winter: een fotoboekje maken, de kleuren van Nieuwe Levenskracht!

Bij deze wens ik alle medetuinders een mooie en gezonde winter toe. En wil ik nogmaals alle vrijwilligers bedanken voor hun inzet dit jaar, zij maakten het allemaal mogelijk. Chapeau!!!

Klara Hijkoop, tuin 35

Beeldend verslag van het NLK90jaar eindfeest begin september

met foto's van Henk Janssen, Jaap van der Veen en Jetty van der Elsen.

Bij stenen voel ik me rustig

Voor de slangenmuur loopt een jonge vrouw met een blauw petje op en een mapje onder de arm kijkend en zoekend rond. Het is 28 maart 2023, een koude dag en het tuinseizoen is nog niet echt begonnen. Als u toevallig op dat moment over de Prunuslaan van tuinpark NLK liep, had u zich wellicht afgevraagd wat ze zocht. U bleef misschien even staan om te kijken of u hulp kon bieden en zag dat er in luttele minuten een snelle schets gemaakt werd. Maanden later ziet u de tekeningen op de nieuwe informatieborden van NLK en valt het puzzelstukje op zijn plek.

Op een warme septembermiddag zoek ik beeldend kunstenaar en grafisch ontwerper Mélanie Corre op in haar atelier aan de Mauritskade in Amsterdam. Behalve dat ik nieuwsgierig ben naar haar vrije werk, hoop ik ook de schetsen, die ze maakte als voorbereiding voor onze informatieborden, te mogen zien. Verder wil ik graag weten hoe ze te werk is gegaan om tot de stijl van de tekeningen op de borden te komen. Terwijl Mélanie op zoek gaat, neem ik de tijd om in het atelier rond te kijken. Een hoge lichte ruimte met werken waarin stenen het hoofdonderwerp zijn. Hier en daar geeft een blauw voorwerp een kleuraccent. De schetsen zijn gevonden. Ik mag het mapje doorkijken en zie notities van herkenbare plekken op ons

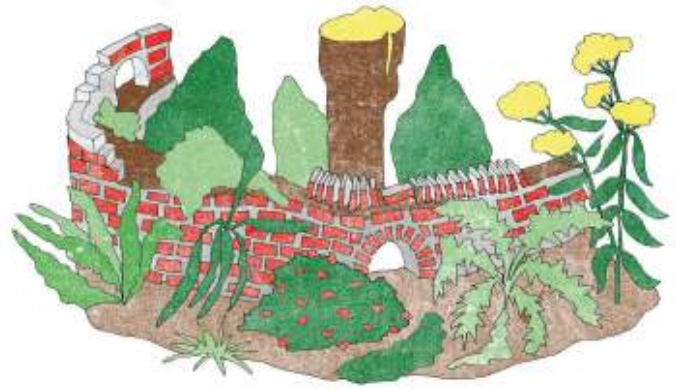
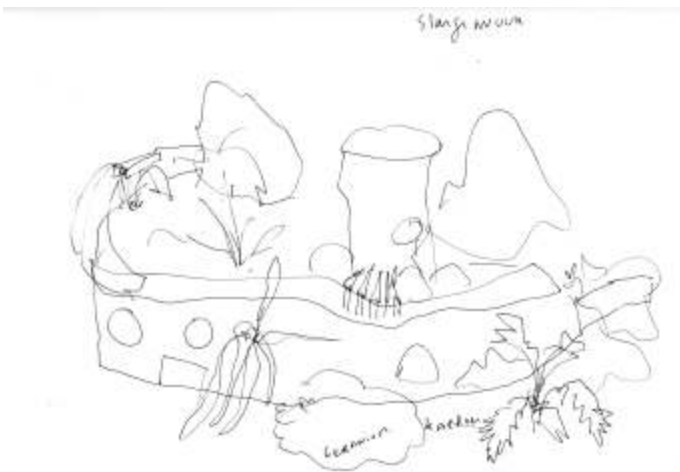
park: onder andere de pergola, de kantine, de paddenpoel en de slangenmuur.

Om van de schets tot de uitgewerkte tekeningen te komen, heeft ze een aantal stappen genomen. Eerst gaat de schets naar de tekentafel, om er met een Rotring pen een strakkere tekening van te maken. Dan wordt de tekening gescand en met een tekenprogramma worden de vlakken op de computer met kleuren gevuld. Niet zomaar kleuren uit het tekenprogramma, maar door haar zelf in monoprint op papier gemaakte kleuren die ook weer ingescand zijn. Daar komt die mooie structuur in de kleurvlakken vandaan begrijp ik nu.

De structuur van de kleurvlakken doet me denken aan het grote grafische werk van haar grootvader, dat ik bij binnenkomst in de hal zag staan. Mélanie vertelt me hoe ze als veertienjarige een tijd bij haar grootvader in Parijs logeerde. Hij woonde en werkte op Montmartre en ze heeft een bijzondere herinnering aan hoe ze hem op de voet volgde bij zijn dagelijkse gang door de wijk. En inderdaad, ze keek ook met belangstelling toe hoe hij met zijn druktechnieken bezig was. Terwijl we het hier over hebben realiseert ze zich dat ze het materiaal voor de kleurvlakken drukte met de inkt die overbleef uit zijn werkplaats.

Foto: Mélanie Corre

Mélanie Corre (Parijs, 1991) komt uit een creatief nest. Haar Franse vader werkte als decorschilder en haar Nederlandse moeder was creatief kindertherapeut. Toen Mélanie één jaar oud was verhuisde het gezin naar Nederland. Ze volgde haar opleiding bij de afdeling grafisch ontwerpen aan de kunstacademie Arnhem en bij illustratie op de HKU in Utrecht. Ze werkt in opdracht en maakt vrij werk.

Naast onder andere tekeningen en objecten van stenen bestaat haar vrije werk ook uit boekjes met beeldverhalen. De hoofdpersoon in die boekjes is Pierre. Zijn bezigheden bestaan voornamelijk uit allerlei inventieve activiteiten met stenen.

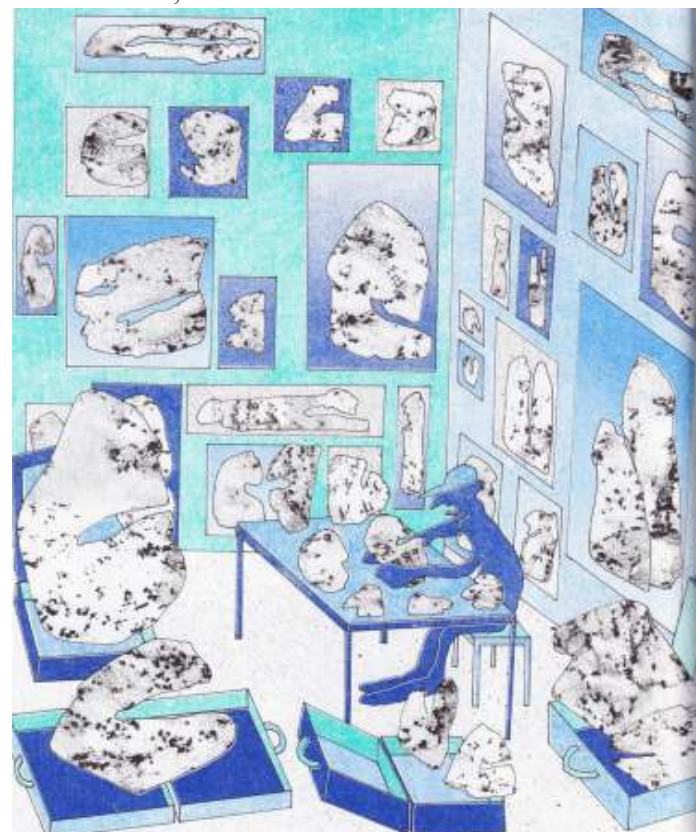
Een grote tekening op een loshangend wit laken is een van haar meest recente werken. We zitten op een soort podium in haar lichte hoge atelier. De balkondeur staat open en in de verte klinken de geluiden van de stad. Een wijds uitzicht over de daken rondom. Mélanie zit tegenover mij en achter haar hangt de tekening. Ze wordt er als het ware door omlijst. Een enorme steen met een zachte korrelige structuur zweeft midden in het witte vlak van het laken.

Als ik later dichtbij ga kijken naar de techniek lijkt het bijna een afdruk van een steenstructuur. Ze wijst me op het merkje linksboven op het tweepersoonslaken. De initialen van haar Franse grootouders, zij kregen dit laken als huwelijksgeschenk. Ze maakte deze tekening afgelopen voorjaar aan de Bretonse kust, waar ze een maand op een vuurtoreneiland woonde en werkte. De vuurtoren beschermt schepen tegen schipbreuk op de stenen van de kust. *'Je kunt de vuurtoren ook zien als beschermster van juist de stenen zelf'*, zegt Mélanie. *'De stenen zijn oeroud. Als wij er al lang niet meer zijn, liggen de stenen daar waarschijnlijk*

onveranderd. De stenen die er liggen, lagen er al lang voor wij er waren.' Bij stenen zijn, geeft haar een gevoel van rust. Haar aandacht voor stenen maakt haar extra bewust van de tijdelijkheid en de onbelangrijkheid van onze aanwezigheid op aarde.

Tot slot nog een oproep: Mélanie werkt aan een kaart waar alle losliggende stenen in Amsterdam groter dan 40 centimeter op staan. Ze heeft er nu 45 in kaart gebracht. Weet u een steen te liggen van dit formaat of groter dan verneemt zij graag de precieze locatie, zodat ze de steen op de kaart kan zetten. Een melding maken kan via haar email: melanie_corre@hotmail.com of haar website: www.melaniecorre.com

Els de Does, tuin 100

Aan alles komt een eind...

Onze laatste activiteit dit jaar was op 2 september, de Dartavond, was best nog druk bezocht en hebben de mensen toch een heel leuk partijtje kunnen darten.

De groep van darters was best groot, waardoor het wat langer duurde dan gepland.

Eigenlijk hadden we de laatste twee uurtjes willen afsluiten met een muzikje om nog even heerlijk een dansje te doen, alleen was daar helaas geen tijd meer voor.

Uiteraard is er wel muziek gedraaid want dat hoort er gewoon bij. We hadden ook een heerlijk buffet neergezet waarvan iedereen heerlijk kon smullen. Ook waren er nog de hapjes waar we mee rond gingen bijv. heerlijke haring, lekker toastje met paling, lepeltje garnalen en de kaas en worst niet te vergeten. Dit viel bij iedereen, geloven wij, wel goed in de smaak.

Voor deze avond was er extra uitgepakt, ook als blijk van waardering naar de mensen die bij bijna alle activiteiten inclusief de dartavonden, die door ons zijn georganiseerd, aanwezig waren.

Langs deze weg danken wij eenieder die altijd bij onze activiteiten aanwezig zijn geweest, dat heb-

ben wij altijd zeer gewaardeerd, wij zijn ook enorm trots op hetgeen wat wij hebben gedaan.

Dat hebben wij uiteraard niet helemaal alleen gedaan. Wij hadden namelijk ook een achterban, ons prachtige “Dream Team”, bestaande uit Rita, Wilma, Astrid en Olga.

Zij stonden altijd voor ons klaar bij grote activiteiten/evenementen, daar waren wij super blij mee en trots op, dus wij hebben geboft met deze hulp.

En zij waren bij lange na niet de enige op wie wij de afgelopen jaren konden rekenen, maar om dan al die namen er nog in te zetten..... dan wordt dit wel een heel lang stukje. Plus als diegene dit ook leest, dan weten ze wel wat en wie wij daarmee bedoelen. Maar we zijn bang dat we toch nog namen vergeten.

Ook die personen willen we allemaal stuk voor stuk heel hartelijk bedanken voor jullie hulp, support en dat jullie altijd achter ons hebben gestaan, dat is ongekend. Let wel! Wij gaan niet weg, wij blijven wel actief, maar schuiven door naar achter de schermen.

Groetjes en tot ziens!

Linda en Annie of Annie en Linda, net zoals je het lezen wilt

In memoriam Helmut Krieg

Tot ons grote verdriet is Helmut Krieg op 98-jarige leeftijd rustig ingeslapen. Helmut is oud-tuinder, hij was al weer dertien jaar van de tuin. Hij vond het indertijd vreselijk om samen met zijn vrouw Nel afstand te doen van de tuin. Helmut en Nel zaten zo'n kleine 35 jaar op tuin 168, maar door de verhuizing naar Zwanenburg moesten ze de tuin opzeggen.

Helmut was samen met zijn Nel actief in de winkel (toen heette dat nog de Inkoop). Als beheerders gingen ze zelf de plantjes inkopen in Boskoop. Dat was toen nog zo. Nel, beter bekend als 'Nel van de pollepel', schreef altijd recepten voor Het Contact.

Tientallen jaren waren ze beiden in de weer bij de jeugdcommissie. Helmut werd daar ingezet om met warm weer ijsjes te gaan halen bij Jamin. Of ze gingen een dagje weg met de jeugd. Dan reed Helmut het busje voor. En niet te vergeten de Lichtjesavond, dat vond Helmut prachtig om te doen. Alles opbouwen en verlichten. Ieder jaar werd er gezegd: 'Nog even naar achteren lopen', want dan had Helmut weer een of ander thema,

altijd mooi om te zien. Wel een hoop werk, maar hij deed het elk jaar trouw. Dat op zich, missen wij al wat jaartjes.

Al met al heeft Helmut de jaren op de tuin een hele hoop gedaan. Wij als familie missen hem erg.

Rust zacht lieve Helmut,
namens de familie, Rita Stelling

Bedroefd, maar met een gevoel van grote dankbaarheid dat wij hem zo lang mochten behouden, blijft hij voor altijd in ons hart en laten wij hem gaan.

Zo intens als de kracht van de zon, die in het voorjaar de bloemen doet ontluiken, zo intens is ons verdriet bij het overlijden mijn lieve man, onze vader, schoonvader opa en overgrootvader

Helmut Krieg

* Freiburg im Breisgau
18 december 1924

† Amsterdam
20 augustus 2023

Levenspartner van Nel

Alle kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen

U bent welkom het afscheid van Helmut bij te wonen op maandag 28 augustus om 11.00 uur in crematorium Westgaarde, Ookmeerweg 275 te Amsterdam.

Aansluitend is er gelegenheid om samen herinneringen te delen.

Correspondentieadres: Twijnen 29, 3421 JM Oudewater

Bedankje

Hierbij wil ik het bestuur van NLK hartelijk bedanken voor de mooie roos die ik heb gekregen voor het beëindigen van mijn taak als sociaal contact persoon. Groeten Tillie Spek

Overlijdensbericht Marie Justine de Winter

Marie de Winter heeft jarenlang een tuin gehad op NLK en was imker op complex.

Mary was een sterke vrouw
in vele opzichten.

Hard werkend, zorgzaam,
slim,
een goede moeder
en oma.

Een rots in de branding.

We houden van je,
voor altijd.

Marie Justine de Winter
Mary

14-12-1935 te Amsterdam
23-07-2023 te Amsterdam

Ciska van ter Meij
Thijs
Sophie

Marc van ter Meij
Monique Klepper
Dex
Devin
Kelsey

Er is nu geen gelegenheid tot afscheid nemen.
Mary heeft zichzelf ter beschikking gesteld
aan de wetenschap. Zij is overgebracht naar de
VU.

Loveland

Langs deze weg wil het bestuur jullie graag een en ander mededelen over de afgelopen editie van Loveland en daarop aansluitend het Music-ON festival. Op 18 januari van dit jaar heeft het bestuur een eerste gesprek gevoerd met twee medewerkers van Loveland Events, Claudia en Alexander. Dit was een prettig gesprek, het bestuur was er alleen niet op voorbereid dat het dit jaar om drie events zou gaan in plaats van één. Dit heeft te maken met gemeentelijk beleid voorheen waren twee van de drie events in het westelijk havengebied. De gemeente wilde op die plek voor deze twee events geen vergunning meer afgeven. Voor Park de Meer had de gemeente drie vergunningen afgegeven voor een grootschalig evenement, en deze vergunningen zijn aan Loveland Events gegund.

Nadat dit is uitgelegd door Loveland Events heeft het bestuur zich ermee verzoend dat dit zou gaan gebeuren. Er zijn hier goede argumenten voor, het belangrijkste is wel dat in de 3 weken dat Loveland Events gebruik maakt van de sportvelden een groot deel van de exploitatiekosten van Sportpark Middenmeer door Loveland Events betaald wordt. Dit heeft directe gevolgen voor de huurbijdrage die wij aan de gemeente betalen middels de contributie.

Het bestuur is zich er terdege van bewust dat er overlast vanuit Loveland plaatsvindt maar gezien

de korte duur van het event is het acceptabel. Verder speelt het goede nabuurschap van de Loveland organisatie een grote rol in de bereidwilligheid van het bestuur om er samen uit te komen voor de duur van het evenement.

De informatievoorziening vanuit Loveland was opnieuw buitengewoon goed waardoor alle tuinders bijtijds en uitgebreid geïnformeerd waren. Dit jaar waren er, voor zover het bestuur bekend, geen calamiteiten en tijdens de festivals was er een directe lijn met de Loveland medewerkers indien nodig.

Als blijk van waardering mocht NLK wederom een geschenk in ontvangst nemen en wij hebben dit jaar gekozen voor twee fraaie parasols bij het Winckeltje en een Makita gereedschap set voor de Groen Commissie waar al dankbaar gebruik van gemaakt is. Verder hebben wij nog wat vrijkaarten in ontvangst mogen nemen waarmee diverse tuinders een van de festivals hebben bezocht.

Het bestuur verwacht bij toekomstige Loveland edities de prettige samenwerking te kunnen voortzetten en wil hierbij zijn dank uitdrukken aan de medewerkers van Loveland, Claudia en Alexander die deze samenwerking mogelijk hebben gemaakt. Mochten tuinders nog suggesties hebben om verbeteringen aan te brengen dan hoort het bestuur dat graag.

Hans Koenders

Ook dit zijn lieveheersbeestjes

We kennen natuurlijk allemaal wel het gestippelde lieveheersbeestje, maar niet iedereen weet dat ook die vreemde bolletjes en beestjes op de planten lieveheersbeestjes zijn. Hoe ziet de levenscyclus van het lieveheersbeestje eruit?

De eitjes worden op planten afgezet in de buurt van bladluizen.

Als de larven uit het ei komen, beginnen ze meteen met het eten van de luizen. Eén larve kan wel 600 bladluizen eten. De larven vervellen drie keer en worden steeds groter.

Dan verpoppen de larven zich. Het popstadium duurt een paar dagen.

Tenslotte kruipt er een volwassen lieveheersbeestje uit de pop, nog lichtgeel en de vleugels moeten eerst uitharden. Ook de stippen verschijnen pas na een paar uur.

Een volwassen zevenstippelig lieveheersbeestje.

Hoe het lieveheersbeestje er in deze 5 stadia precies uitziet, varieert. Want wereldwijd zijn er zo'n 5000 soorten, en in Nederland 60 verschillende. Het zevenstippelige lieveheersbeestje komt hier het meest voor.

Deze kevers leven ongeveer een jaar. Ze houden een winterslaap en komen weer tevoorschijn als het warmer wordt. In zijn leven eet een lieveheersbeestje zo'n 5000 bladluizen.

Jikke Heermans, tuin 123

Foto's: Warbaud Heermans en Jikke Heermans

Biodiversiteit op ons park

Ringslangen op Nieuwe Levenskracht

Om de grote biodiversiteit op Nieuwe Levenskracht onder de aandacht te brengen weer een artikel over waarnemingen van bijzondere of typerende planten en dieren op ons tuinpark. Deze keer gaat het over een soort die op maar weinig Amsterdamse tuinparken te zien is: de Ringslang.

Er komen drie soorten slangen voor in Nederland: ringslangen, gladde slangen en adders. In onze omgeving komen alleen ringslangen voor, voor adders en gladde slangen moet je in het oosten en zuiden van het land zijn.

Anders dan adders zijn ringslangen en gladde slangen niet giftig. De ringslang kan goed zwemmen en jaagt op het land en in het water. Er moet veel en schoon water zijn en verder een gevarieerde vegetatie, plekken om te zonnen en schuilplaatsen.

Voor zijn lichaamswarmte is hij afhankelijk van zonnewarmte. Als het in oktober kouder wordt, kruipt hij onder de grond, om in april of mei weer tevoorschijn te komen. Dan zijn ze het makkelijkst waar te nemen, als ze na hun winterslaap in de middag liggen te zonnen, of als ze door de sloot langs de oever zwemmen.

De aanleg van broeihopen in ecologische verbindingzones bevordert de verspreiding van de ringslang. Op een aantal plaatsen zijn broeihopen van organisch materiaal aangelegd door stadsecologen en natuurliefhebbers, zo ook op Nieuwe Levenskracht.

In de oever bij de boomgaard is dit jaar voor de tweede maal een broedhoop aangelegd en daar-

naast is er een kleinere aangelegd langs de sloot achter de bezoekersparkeerplaats.

Ringslangen leggen eind juni zo'n twintig eieren, die in augustus of september uitkomen. In oktober gaan we kijken of er eieren gelegd zijn in de broedhopen op onze tuin.

Uiterlijk en gedrag

De vrouwelijke ringslang kan 90 tot 140 cm lang worden, de mannetjes 80 tot 100 cm. De ringslang dankt zijn naam aan de gele vlekken aan weerszijden van de hals, net achter de kop, die doen denken aan een ring.

De basiskleur is licht- tot donkerbruin of grijs, met op de flanken vaak wat donkere stippen die kunnen samenvloeien tot strepen.

Hij is verder herkenbaar aan staande zwarte rechthoekjes langs de flanken. De ringslang is een slanke, gespierde en snelle slang, die zich relatief snel kan verplaatsen, zowel op het land als in het water. Hoewel hij goed kan duiken zwemt hij meestal met zijn kop net boven het water.

Overdag is hij actief en jaagt op muizen, padden, kikkers, watersalamanders en visjes. De ringslang zelf wordt gegeten door roofvogels zoals de buizerd, kraaiachtigen en reigers, en door zoogdieren zoals de egel, wezel, vos en hermelijn. Het is een schuwe soort die menselijk contact mijdt en altijd zal proberen te vluchten. Bij bedreiging wordt een stinkende vloeistof uitgescheiden, ook kan de ringslang zich (schijn)dood houden.

Verspreiding in Amsterdam

Ringslangen zijn in het oostelijk deel van Amsterdam allang bekend. In de jaren '20 en '30 werden ze veel voor de handel gevangen.

Ze zijn in vergelijking met 50 jaar geleden door vermindering van leefgebied wel sterk in aantal verminderd. Ook vallen de nodige slachtoffers in het verkeer.

In Nederland en België is de ringslang een zeldzame soort die op de rode lijst staat. De Flora- en faunawet verbiedt de slangen te verstoren, te vangen of te doden.

Ze komen in Amsterdam vooral nog voor in het oostelijke stadsdeel, dat aansluit op het Utrechtse plassengebied en de IJmeer oevers (kaart 1).

Op Nieuwe Levenskracht worden regelmatig ringslangen waargenomen, dankzij het Ecolint dat onder de spoorlijn door een veilige verbinding vormt naar het Sciencepark en het Flevopark, en langs het spoortalud naar Diemen en de Diemerscheg. Zie ook het tweede kaartje.

Wat kan jij doen?

Om je tuin aantrekkelijker te maken voor ringslangen kan je een stukje ruig laten met losse bladeren en takken, liefst in de buurt van de sloot. Er zijn meer dieren die hiervan houden, bijvoorbeeld ook de egel (die overigens weer jonge ringslangen eet).

Zie je bijzondere dieren of planten, meldt dat dan op www.waarneming.nl, liefst met een foto.

Jaap van der Veen

Toelichting bij de afbeeldingen:

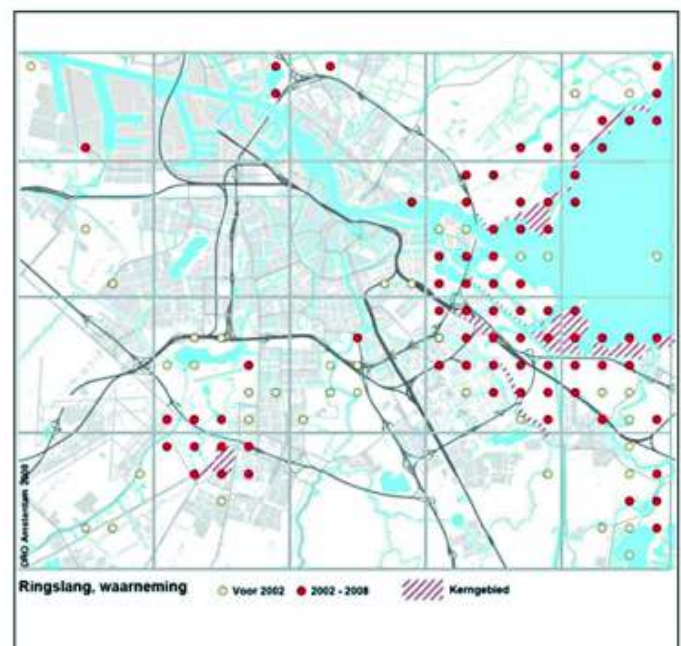
Foto 1: Ringslang door Benny Trapp (Wikipedia)

Foto 2: Parende ringslangen door Charles J. Sharp (Wikipedia)

Foto 3: Ringslang op NLK door Theo Stelling

Kaart 1: Verspreidingskaart (gemeente Amsterdam)

Kaart 2: Waarnemingen van ringslangen in Amsterdam Oost van voor 2002 en van 2002-2008 (waarneming.nl)

Stapelmuurtjes

Een leuke klus voor de wintermaanden is het bouwen van een stapelmuurtje.

Ze zijn geschikt voor natuurlijke tuinen omdat ze perfecte schuilplaatsen bieden voor insecten, vlinders, padden en salamanders. Bovendien groeien er in muurtjes andere planten dan in de gewone tuin, omdat de omstandigheden anders zijn. Minder voeding en drogere grond.

Stevigheid

Om het muurtje stevig te maken, begin je met een ondergrond van zware tegels die goed waterpas liggen. Je kunt ook hier en daar wat langere stenen gebruiken om een soort 'brug' te maken. Als je een houten insectenhotel hebt ingebouwd, kun je dit later dankzij het bruggetje makkelijk vervangen zonder het muurtje af te breken. Onder zo'n bruggetje kun je variëren met onregelmatige vormen, zoals een terracotta beeldje (zie onder).

Gaten, kieren en plantjes

Voor de beestjes is het leuk als er veel verstopplekjes zijn. Kieren tussen de stenen zijn ideaal om een plantje in te zetten. Bijvoorbeeld muurleeuwenbek, spoorbloem, Mexicaans madeliefje, tijm, campanula. Aan de schaduwkant zal in de loop der jaren vanzelf mos verschijnen. Dat gaat het beste op bakstenen omdat die in tegenstelling tot betonstenen poreus zijn en vocht vasthouden.

Doelen

Een muurtje kan verschillende doelen dienen:

- Het kan dienen als grondkering om hoogteverschillen te overbruggen. In dat geval heb je zware betonnen stenen nodig, en het muurtje moet een beetje achterover leunen.
- Het kan als een zitbankje dienen. Je legt dan grote tegels bovenop.

- Het kan een afscheiding zijn tussen jouw tuin en die van de burens.

- Het kan dienen als overwinteringsplek voor dieren. Je kunt bijvoorbeeld een muur bouwen om en over een huisje voor egels. Of je maakt van binnen een kleine holle ruimte waarin een vogeltje kan nestelen.

- Het kan een leuke grote plantenbak camoufleren. Een verhoogde bak met goede afwatering zorgt voor drogere grond en een microklimaat waarin kruiden en Mediterrane planten het goed doen. Grote kans dat ze zich uitzaaien in het muurtje.

- Het kan zo'n plastic regenton-verhoger vervangen.

Kosten

Je kunt goedkope of gratis stenen vinden via websites zoals Marktplaats. Zoek naar termen zoals metselstenen, drainagetegels, patioblokken, sierbestrating, U-blokken, steenstrips, geglazuurde stenen, ronde stenen, nokvorsten, cirkelbestrating, vuilwerk en strengpers. Of zoek naar 'terracotta' in combinatie met gresbuizen, drainagepijpen, nokvorsten en wijnkoelers (die zijn heel geschikt als bijenhôtel).

In tweedehandswinkels kun je vaak grappige terracotta beeldjes vinden voor je muurtje. Veel plezier met bouwen!

Noot van de redactie: dit was de laatste aflevering van de rubriek tuintje, boompje, beestje.

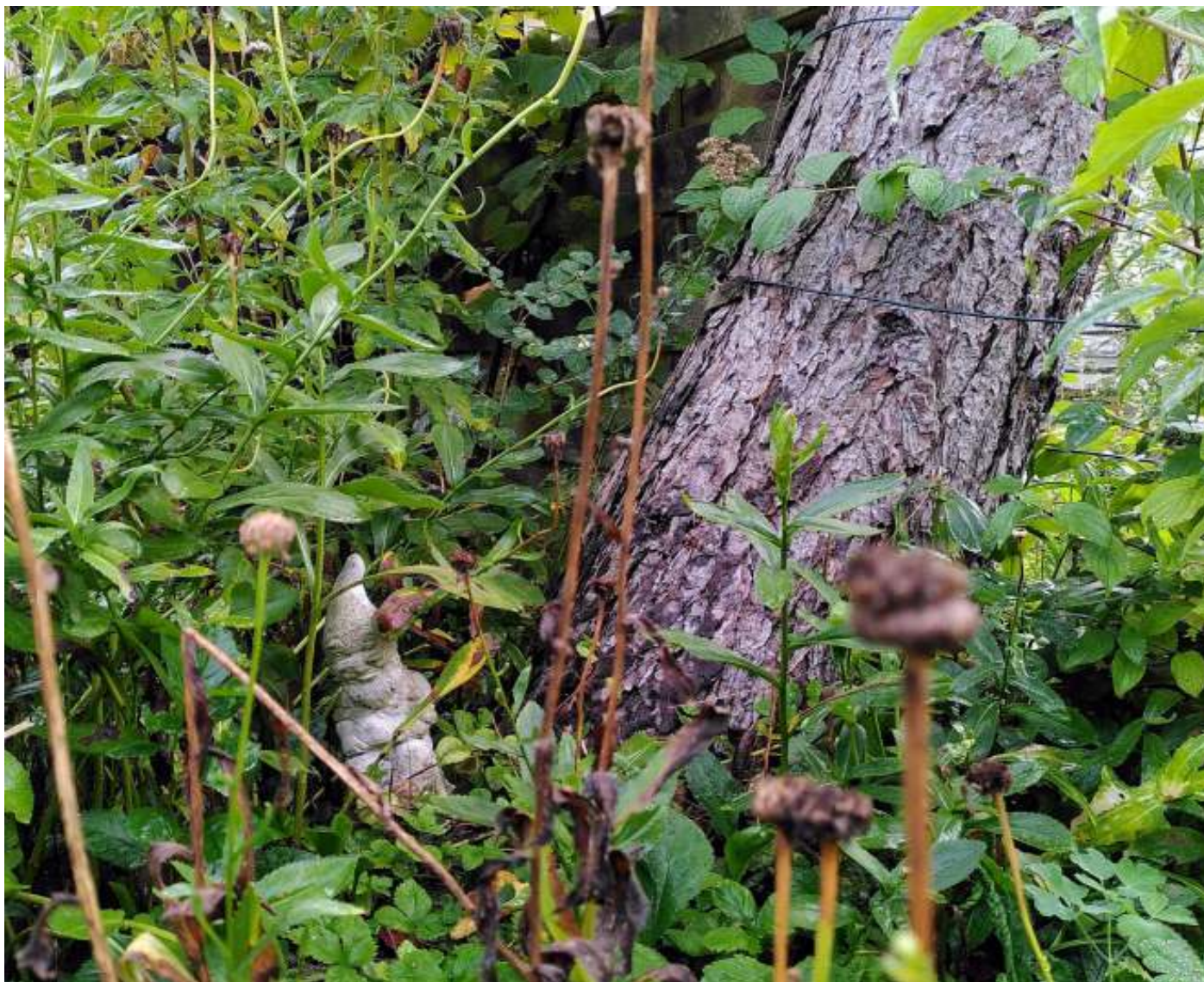
Hoe de grove den vriend werd

Toen ik vijf jaar geleden een verwaarloosde tuin overnam met heel veel doorgeschoten planten en struiken, werd ik zonder het te beseffen eigenaar van een grote grove den. Deze groeit namelijk met een bocht laag in de stam, zodat het leek alsof ze op de grond van de buurvrouw stond. Prima, dacht ik, daar hoef ik niets mee te doen.

Opgegroeid op de Betuwse rivierklei heb ik niet zoveel met het landschap en de bomen van de zandgronden, hoogstens goed om er een weekje vakantie te houden. Het viel dan ook tegen toen bleek dat deze grove den wel degelijk op mijn tuin stond. Omdat zij zo groot is, mocht ze niet weg, dus bleef me niets over dan de onderste takken weg te zagen met een giraffenzaag, zodat ik wat meer zon in mijn tuin kreeg. Maar blij werd ik niet van de boom, onder meer vanwege de vele naalden en dennenappels die er jaarlijks naar beneden vallen en de tuin verzuren.

Na de eerste teleurstelling brak een periode van tolerantie aan: oké, dennenboom, je bent er nu eenmaal, dus je mag er zijn, ik zal je gebruiken, maar ik hou niet van je. Als eerste hing ik een nestkast voor koolmeesjes aan de stam. Sindsdien hebben al twee keer koolmeesjes hierin een nest jongen groot gebracht. Beide keren heb ik kunnen genieten van vader koolmees die het nest bouwde met mos uit mijn tuin, later zijn vrouwtje voerde en hoe ze daarna samen op en af vlogen met voer voor de jonge meesjes, waarvan er beide keren een aantal zijn uitgevlogen.

Aan de voet van de den plaatste ik de oude witte tuinkabouter die vroeger in de Jordaan in een kleine binnentuin stond, later op het balkon in de Watergraafsmeer belandde en nu in mijn tuin zijn oude dag mag genieten. De verwilderde sneeuwbesstruiken aan de voet van de den haalde ik weg en de Japanse duizendknoop wordt maandelijks afgeknipt en is nu bijna verdwenen.

In de hete zomers van de laatste jaren werd ik toch wel blij van de schaduw die de boom gaf, niet alleen om niet in de zon te hoeven zitten, maar ook droogde de tuin daardoor minder snel uit. Zittend in haar schaduw zag ik steeds meer vogels die van de dennenboom gebruik maakten: eksters voor een nest, kraaien, kauwen en houtduiven om de omgeving te verkennen, boomkruipers en de grote bonte specht om er insecten in de gegroefde schors te zoeken, vinken die er hun lied in slaan en ook de halsbandparkieten die er al schreeuwend in en uit vlogen.

Beetje bij beetje ben ik van deze grove den gaan houden. Nu wil hem zeker niet meer weg hebben, hij is een deel van mijn tuin geworden. Ook al zucht ik nog wel eens als ik weer de dennennaalden aan het opruimen ben of schrik ik als er een dennenappel met een grote knal in de kruiwagen valt.

De grove den, *Pinus silvestris* is zijn officiële Latijnse naam, wordt ook wel pijnboom of mastboom genoemd en is een inheemse boom in Nederland. Na de laatste ijstijd, zo'n 10.000 jaar geleden, was deze den een van de eerste pioniers die hier uit de grond schoten. **Inheemse bomen en struiken**, onder redactie van Bert Maes, schrijft hierover: *“Aan de opwarming van de aarde na de laatste ijstijd gingen twee korte warmteperioden en twee korte koudeperioden vooraf, tussen 13.500 en 10.000 v. Chr. Even lieten grove den, berk, duindoorn en jeneverbes zich al zien. Vanaf 10.000 v. Chr. zette de warmtetijd in de taiga van het prebooreaal (9800-8000 v. Chr.) voorgoed door, met vestigingsmogelijkheden voor grove den en berk, later gevolgd door hazelaar, ratelpopulier en eik. Rond 8000 v. Chr. kwam, met de verdergaande stijging van de temperatuur, naast de hazelaar en eik in grote aantallen ook de iep binnen. Daarna deden zwarte els, linde en es hun intrede.”*

In Nederland werd de grove den in de middeleeuwen verdrongen door loofbomen en men neemt aan dat de oorspronkelijke grove dennen in de late middeleeuwen uitgestorven zijn. Vanaf de zestiende eeuw werd daarom zaad uit Europa ingevoerd voor het opkweken van nieuwe generaties grove dennen en werden dennen massaal aangeplant, vooral op de zandgronden. De grove den kan op een goede standplaats wel veertig meter hoog worden, maar in ons land wordt ze hoog-

stens vijftig meter hoog. Daar is die van mij nog bij lange na niet, hoogstens vijftien meter is die nu.

Dennen hebben lange penwortels, zodat ze stevig in de grond staan. Dat is waarschijnlijk ook de reden dat deze bochtige boom op mijn tuin nog steeds overeind staat, zelfs met onze hoge grondwaterstand. Als dennen niet gekapt worden om als scheepsmast of stut in de mijnen dienst te doen, kunnen ze heel oud worden. In Zweden staat een grove den die 700 jaar oud schijnt te zijn en een oude den in Wolfheze op de Veluwe werd de duizendjarige den genoemd, maar of je dit laatste geloven moet? Waarschijnlijker is dat deze boom - met een stamomtrek van 430 cm - vier eeuwen oud is. Mijn den is nog een jonkie, waarschijnlijk is zij vijftig tot vijftig jaar oud en hopelijk heeft zij nog een lang leven voor zich.

Merlin Sheldrake schrijft in **Verweven leven**: “Haeckel [Ernst] was degene die in 1866 het woord ‘ecologie’ had gemunt. Ecologie is de bestu-

dering van de relaties tussen organismen en hun omgeving: zowel de plaats waar ze voorkomen als de kluwen van relaties waarmee ze zichzelf in stand houden. Geïnspireerd door ideeën van Alexander von Humboldt kreeg Haeckel de ingeving dat de natuur een onderling verbonden geheel is, ‘een systeem van actieve krachten.’ Organismen kunnen niet in isolement begrepen worden.” Zo heeft de den voor een goede groei mycorrhizaschimmels nodig, een schimmel die in de grond voedingsstoffen uitwisselt met de wortels van de den.

In 1943 schreef W.L. Leclercq in zijn boek **Boomenspiegel voor den wandelaar** al over deze relatie tussen bomen en zwammen: “In het algemeen nemen de boomen het water met daarin opgeloste voedingsstoffen op met de z.g. wortelharen: microscopisch kleine uitstulpingen van de fijnste worteluiteinden [...]. Men heeft nu opgemerkt, dat deze wortelharen bij de dennen soms in merkwaardig gering aantal aanwezig zijn; daarentegen zijn de wortel-einden vaak omspannen met de zwamdraden van allerlei schimmels en paddenstoelen, en men weet nu, dat er een samenwerking bestaat tusschen de boom en de zwam: de zwamdraden, die enorm lang en wijd vertakt zijn, nemen water op voor den boom en de boom staat iets af aan de zwam; wat, weet men nog niet precies. Er zijn meer boomen, die op deze wijze met zwammen samenwerken.”

Ondertussen hebben we geleerd dat bomen suikers en andere stoffen aan de mycorrhizaschimmels afstaan. In **Verweven leven** schrijft Merlin Sheldrake hierover: “De relaties tussen planten en mycorrhizaschimmels zijn onmisbaar als je wilt snappen hoe ecosystemen functioneren. Ik wilde meer te weten komen over de manier waarop voedingsstoffen door schimmelnetwerken heen gaan, maar het duizelde me wanneer ik me een voorstelling maakte van wat zich allemaal onder de grond afspeelde. Planten en mycorrhizaschimmels zijn promiscue: er komen veel schimmels in de wortels van één enkele plant voor en veel planten kunnen contact maken met één schimmelnetwerk. Daardoor kunnen allerlei stoffen, variërend van voedingsstoffen tot stofjes waarmee signalen worden overgebracht, via schimmels tussen planten heen en weer gaan.” Deze schimmels zijn trouwens nogal gevoelig voor sulfaat en nitraat die in zure regen zitten. In de jaren tachtig van de vorige eeuw hadden de bossen daar veel last van en dennenbomen in het bijzonder.

De grove den heeft grijsgroene, halfronde naalden die met twee tegelijk op een uitstulping van een twijg staan en zo'n acht centimeter lang kunnen worden. De schors aan de top van een jonge boom is glad en grijsgeel van kleur. Naarmate de boom ouder wordt, wordt er een ruwe schors gevormd met kleine plaatjes.

De kegels verkleuren van groen naar donkergrijsbruin en kunnen tot zeven centimeter lang worden. Zij zitten op kromme steeltjes met z'n tweeën of in grotere groepjes op de tak. Aan de toppen van een lot komen rozerode vrouwelijke kegeltjes die ontvankelijk zijn voor pollen. De zaadknoppen produceren druppels vocht die uit de wind stuifmeel- of pollenkorrels opvangen, waardoor er zaad kan ontstaan in de verhouten kegel. De helmknoppen, die eveneens met schubjes in kegeltjes staan, produceren heel veel pollen. Elke pollenkorrel heeft twee luchtzakken waardoor ze gemakkelijk door de lucht vervoerd kunnen worden soms over wel honderden tot duizenden kilometers. In mei en juni bloeien dennen en dan kan je soms hele wolken pollen en stuifmeel door een

dennenbos zien waaien. Dennen stemmen trouwens hun bloei op elkaar af, zodat de kans op bevruchting zo groot mogelijk wordt. We weten dat dennen tot een afstand van ruim tweehonderd kilometer tegelijkertijd kunnen bloeien.

Volgens Ben Rawlence in zijn boek *De boomgrens* is er iets grondig mis met een eenzame denboom: "Dennen zijn sociale wezens en ze zijn afhankelijk van andere bomen voor het delen van hulpbronnen via schimmelnetwerken. Wanneer dennen volwassen zijn, transporteren ze koolstof onder de grond om jonge boompjes te ondersteunen, en op oudere leeftijd reizen koolstof en voedingsstoffen in omgekeerde richting, waarbij de jonge bomen de oudere helpen."

Toch staat mijn eenzame den er nog gezond bij. Of zou hij in contact staat met de andere dennenbomen op ons park? Er staan er een stuk of negen. Zeker is dat de grove den in verbinding staat met veel ander leven op de tuin. Naast de vogels die ik zelf al gezien heb in mijn boom, maken ook boomklevers, sijzen, kruisbekken,

goudhaantjes en ransuilen gebruik van deze boom. Een aantal van deze vogels eten vooral de zaadjes van de dennenappels. Mogelijk gebruiken de ransuilen op ons park de grove den als rustplaats of ze broeden in een verlaten nest die kraaien er ooit gemaakt hebben.

In **Het bomenboek** schrijft Koos van Zomeren over de relatie tussen de boomklever en de grove den: *“Er zijn vogels die hun hele leven in en tussen bomen doorbrengen. De boomklever bijvoorbeeld, bosvogel bij uitstek. Geef hem een stel beuken, doe er wat eik en een enkele grove den bij, en hij zorgt voor de rest. [...] In zo’n [nest-]kast kan je ook mooi zien waar de boomklever het vulsel voor zijn nest vandaan haalt: boven uit grove den. De jongste delen van de schors van de grove den, die zo’n verrukkelijke roodkoperen gloed vertonen bij laagstaande zon, zijn zacht en schilferig. Boomklevers peuteren deze papierdunne schilfers los en leggen ze laag voor laag in de nestholte. Die vulling is zo rul dat de eitjes er een beetje in wegzakken. Als een broedend boomklevervrouwtje even van het nest gaat, zijn ze vanzelf toegedekt.”*

Ook de rode eekhoorn lust de zaadjes uit de dennenappels graag, maar die heb ik nog niet op ons park gezien. Ze komen wel op De Nieuwe Ooster voor.

Er zijn veel insecten die op dennenbomen voorkomen. Zo dienen dennenappels als schuil- of broedplaats voor insecten en bevatten dennenbloemen veel nectar en zijn daardoor belangrijke voedselbronnen voor tientallen soorten nachtvlinders, vlinders en andere insecten. De plooiën van de schors worden door mottenlarven gebruikt om de winter door te komen om dan in het voorjaar uit de pop te komen, klaar om zich met de bloemen te voeden. En de rode bosmier melkt de luizen op de dennennaalden voor honingdauw.

Een aantal insecten zijn echter schadelijk voor de den, zoals de dennenmoorder (what’s in a name), de dennenprocessierups, de dennenbladwesp, de nonvlinder, en de dennenlotrups. Gezonde bomen kunnen vaak wel omgaan met deze aanvallen op hun bast en naalden, want de den beschermt zich tegen indringers door bij beschadiging van de boombast een kleverige hars met een karakteristieke dennengeur aan te maken. Maar als een boom niet meer zo gezond of erg oud is, dan kunnen deze insecten de boom doden. Ook de honingzwam, een schimmel die het ‘schot’ heet en de dennenvoetzwam kunnen zeer schadelijk of dodelijk voor dennen zijn.

Tanne de Goei, tuin 52

Nieuwe Levenskracht

Voorlandpad 21 - 1098 TZ Amsterdam

BAGGEREN 2023

Deze brief wordt verspreid via de Nieuwsbrief en in het Contact geplaatst.
U kunt dit invulstrookje gebruiken om in te leveren, of aangeven tijdens algemeen werk wanneer u gebaggerd heeft, dan wordt het gecontroleerd en op de algemeen werkkaart ingevuld.

Info over baggeren van de sloot

Vanaf 1 september tot 15 november is de tijd om uw sloot te baggeren. Niet later i.v.m. het dierenleven in de sloot (winterslaap).
Deze brief geeft u informatie over het baggeren.

Waarom baggeren?

Als de sloten dichtslibben zal het enorm gaan stinken, er moet doorstroming blijven! Dus ook afgestorven plantenresten van de bodem lostrekken en eruit halen.

Baggertijd: 1 september-15 november

Materiaal: baggeremmer, te leen bij de Groencommissie

Method: trek alle planten/riet/gras op de slootkant. Laat het in de winter liggen op de kant, zodat evt. de vorst erover kan komen. De modder is feitelijk zeer vruchtbare grond. In het voorjaar is het waarschijnlijk compost wat over de tuin gestrooid kan worden.

Let op: riet dat niet composteert moet afgevoerd worden in een vuilniszak!
Haal ook alle planten te dicht op de sloot of die overhangen weg.

Invullen en inleveren bij de Groencommissie:

Naam:

Tuin:

NB: U bent verplicht dit elk jaar te doen., zie artikel 5d uit het Supplement voor de afdeling NLK.

Als blijkt dat u niet gebaggerd heeft dus geen briefje heeft ingeleverd, kunt u een boete opgelegd krijgen.

Veel succes!

Namens het bestuur van Nieuwe Levenskracht

Indien onbestelbaar:
Voorlandpad 21
1098 TZ AMSTERDAM

De mannen van de Verfraaiing hebben deze handkar prachtig opgeknapt. Hartelijk dank voor al het werk!

Graag na gebruik de kar schuin zetten, dan kan het regenwater eruit lopen.

Foto's: Paul Keizer